

ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СТУДЕНТОЦЕНТРИЗМУ

Соціально-економічний аналіз і прогноз свідчать про те, що в майбутньому процвітатимуть лише ті країни, що мають конкурентоздатний людський потенціал, який може створити тільки конкурентоздатна освітня система. Важливою умовою забезпечення якості та ефективності сучасної вищої освіти є теоретико-методичне обґрунтування інноваційної стратегії її розвитку, яка має бути адекватною новій освітній парадигмі і забезпечуватиме:

- спільність ідей, методів, стандартів, технологій;
- міждисциплінарні зв'язки і будівництво єдиного освітнього простору;
- розробку моделей і засобів удосконалення багатофункціональної системи освіти;
- трансформацію методів прогнозування та планування на основі принципів соціально-культурної конвергенції;
- інтернаціоналізацію та націоналізацію вищої освіти.

Основою дослідження ефективності стратегії розвитку вищої освіти є аналіз парадигм як моделей постановки теоретико-методологічних проблем і засобів їх розв'язання. Парадигмальний аналіз діалектичної єдності в системі провідних парадигм методом схожості і відмінності засвідчує, що жодна з них не є самодостатньою без залучення значень інших.

Множина парадигм у сучасній освіті надає парадигмальному підходу статус методології дослідження, визначається як набір методів, які об'єднують ідеї та принципи побудови й трансформації вищої школи як методологічний регулятор розвитку.

Поліпарадигмальний підхід ініціює та забезпечує інтеграційні процеси у стратегічному прогнозуванні та проектуванні розвитку вищої школи та проявляється у теоретико-методологічних засадах, системі принципів, напрямках інтеграції, здійсненні заходів щодо інформатизації освіти, створенні єдиного інформаційного простору університетів, наданні інформації учасникам навчального процесу.

Інноваційні освітні стратегії, як категоричний імператив створення соціального середовища, розробляються в університетах впритул до ідеалу поліфункціональної моделі взаємодії суб'єктів навчального процесу. Місія університетів в своїй основі поліпарадигмальна, бо вони акумулюють інтелектуальний капітал, що поширюється на все суспільство завдяки єдності трьох соціальних систем: освіти, культури та науки.

Протиріччя між зростанням варіативності вищих навчальних закладів і відсутність методичних та організаційних основ для їх діяльності вимагають вивчення функціонування різних видів навчальних закладів (університетів, академій, інститутів), їх моделей. Парадигмальний аналіз моделей ВНЗ свідчить, що сучасна вища школа й університети зокрема, не повинні запроваджувати одну модель, а мають поєднувати в собі різні елементи від багатьох. У теоретико-методологічних моделях українських інноваційних університетів відбивається одночасно процес адаптації до проникнення ринкових відносин у систему освіти та процес збереження класичних академічних цінностей. Вирішальною тенденцією сучасного університету є інновації по відношенню до будь-якої освітньої програми.

Традиційні стратегії прогнозування, методології та проектування вищої освіти, на наш погляд, недостатньо розроблені. Найповніше вони обґрунтовані у форсайт – специфічній методології активного системного процесу мобільної, швидко реалізуємої діяльності багатьох учасників нової освітньої стратегії. Переваги форсайту з позицій поліпарадигмального підходу визначаються політематизмом, багатовекторністю інструментарію, високим рівнем відкритості, максимальним поширенням ідей, «широкою участю» – форматом залучення великої кількості фахівців з різних сфер діяльності в обговоренні та створенні довгострокових освітніх проектів, зосередженням уваги на конкретних алгоритмах практичних кроків для забезпечення швидкого розвитку і впровадження проектів.

У сучасних освітніх стратегіях (комунікативній стратегії, проєкційній стратегії) відображається синтез ряду принципів існуючих парадигм (культурологічних, синергетичних, компетентністних тощо), що створює передумови для побудови універсальної інноваційної стратегії вищої освіти у напрямку створення освітньої парадигми: студентоцентризм (суб'єктна концепція); якість освіти (компетентністний підхід); інтернаціоналізація освіти (концепція єдиного освітнього простору); результативність (концепція соціалізації та інкультурації особистості); гуманізація процесу (розвиток творчої особистості).

Упровадження стратегії навчання з переходом на компетентнісну основу має супроводжуватись упровадженням інноваційних практик: окремої освітньої програми (умови формування суб'єкту, розвитку самостійного навчання, додаткових компонент програмного забезпечення через цілі, завдання та зміст освіти, форми й методи моніторингу та оцінки результатів); окремої освітньої траєкторії (творча самореалізація особистого потенціалу студента в навчальному процесі, гармонізація з метою, завданнями, змістом тем, формами й методами моніторингу та оцінки результатів, які засвоюються самостійно або завдяки спільній роботі з викладачем).

Упровадження індивідуальних освітніх програм вимагають супроводу діяльності студента індивідуальним консультантом – педагогом-тьютором. Тьюторинг як стратегічний вектор європейського спрямування може бути вбудованим у практику вищої школи за умов:

- теоретичної розробки концепції тьюторингу у контексті традиційної педагогіки, незмінності синтезу освіти та виховання;
- розробки моделі і технології тьюторингового супроводу індивідуальної діяльності студента;
- розробки стандартів тьюторингової діяльності: ролі, функцій і компетенцій педагога.

Пітякова Т.С.,
старший викладач кафедри філософії

ПРОБЛЕМНІ ЗОНИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ АКАДЕМІЧНОЇ ЕТИКИ

Виходячи із розуміння університету як ціннісно-орієнтованого суб'єкта суспільства (В.І. Бакштановський), ціннісними орієнтирами науково-освітньої діяльності можна визначити ті, які зазначені в «Бухарестській декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти в Європі», а саме: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність і підзвітність [3].

В декларації підкреслюється вагомість моральних принципів в академічному середовищі, оскільки слідування етичним стандартам і заявленим цінностям є суттєвим чинником формування морального простору суспільства в цілому.

Цінності і стандарти академічної етики забезпечують основу для пізнання, розвитку і якості навчання і підготовки студентів як відповідальних громадян і професіоналів. У зв'язку з цим, формуються нові ролі етичної освіти в системі вищої освіти.

Сучасний дипломований спеціаліст постає перед необхідністю вступати в обговорення конкретних етичних проблем різних сфер соціального життя. Сьогодення вимагає переосмислення «дієвості моральнісних цінностей у професійній діяльності» [1, с. 5] і саме розуміння цього актуалізує необхідність викладання основ професійної і прикладної етики у вищій школі.

В силу поглиблення професіоналізації праці перед спеціалістами різноманітних напрямів усе частіше виникають моральні колізії, вирішити які, опираючись тільки на професійні знання неможливо. Окрім того, професійне захоплення, позбавлене моральних критеріїв і цінностей, може бути небезпечним як для самої людини, так і для оточуючих, а в ширших масштабах — і для суспільства в цілому. Тому проблеми професійної етики, спеціальне вивчення етичних засад професії є важливою складовою професійного навчання в процесі підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах.

У більшості країн необхідність етичної освіти у вищих навчальних закладах не викликає сьогодні жодного сумніву. У місіях і програмах багатьох університетів світу етичний компонент освіти є обов'язковим.

Адже особливо гострі моральні колізії виникають там, де вирішуються питання свободи і гідності людини, а тому моральні якості спеціаліста набувають вирішального значення. Відповідно до професіоналів, які займаються такою діяльністю, суспільство висуває не тільки вимоги загальної моралі (що стосуються будь-якої людини незалежно від професії), але і специфічні моральні вимоги. Більше того, моральність представника такої професії буде показником рівня професійності.

Тому ми солідарні з позицією Р. Апресяна, який наголошує на необхідності викладання етики як складової частини соціально-гуманітарної освіти, оскільки тематика етичних курсів у всій їх багатоманітності спрямована на виконання важливих завдань виховання і розвитку «а) особистості, яка орієнтована на благо ближнього і власну досконалість, б) соціально-відповідального громадянина, орієнтованого на благо суспільства, в) спеціаліста/професіонала, орієнтованого на професіоналізм і професійну гідність» [2, с. 81].